

HENRY FORD A JEHO EKONOMICKÝ SYSTÉM

Ivan KLINEC

HENRY FORD AND HIS ECONOMIC SYSTEM

INTEGRAL SAFETY OF ENVIRONS

INTEGRAL SAFETY OF ENVIRONS '2017

ABSTRAKT

Symbolom amerického kapitalizmu je nepochybne Henry Ford. Dnes však málokto vie, že základom jeho úspechu bolo vytvorenie ekonomickej sústavy, ktorá sa na dnešný kapitalizmus v postkomunistických krajinách vrátane Slovenska podobá v máločom. Henry Ford dôsledne presadzoval zásadu dosahovania ziskov prostredníctvom inovácií a nie na úkor ľudí. Politikou vysokých miezd zasa podporoval vytváranie trhov prepojených s jeho ekonomicou sústavou, ktoré zároveň predstavovali najbližšie odbytisko jeho výrobkov. V postkomunistických krajinách je presadzovaná politika čo najnižších miezd a lacnej pracovnej sily, ktorá zároveň ničí miestne a domáce trhy.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: kapitalizmus, zisky, pracovná sila, práca

ABSTRACT

The symbol of American capitalism is undoubtedly Henry Ford. Today, however, few know that the basis of his success was the creation of an economic system that is not similar to today's capitalism in post-communist countries, including Slovakia. Henry Ford consistently promoted the principle of making profits through innovation rather than at the expense of people. By the high wage policy he supported the creation of markets linked to its economic system, which at the same time represented the nearest outlets of its products. In post-communist countries, a policy of low wages and cheap labor is enforced, which at the same time destroys local and domestic markets.

KEY WORDS: capitalism, profits, workforce, work

Úvod

Henry Ford (1863-1947) bol americký priemyselník a podnikateľ. Bol priekopníkom rozvoja automobilového priemyslu a takisto priekopníkom podnikania a symbolom moderného kapitalizmu. Svoju filozofiu priemyslu zhrnul v knihách ako *Môj život a dielo*¹ (1922), *Moje ideály*² (1924), *Dnes a zajtra*³ (1926), *Moja filozofia priemyslu*⁴ (1930) a v mnohých článkoch, ktoré počas svojho života publikoval.

¹ Ford, Henry (1924): *Můj život a dílo*. Nakladatelství „SFINX“, Kr. Vinohrady 437, Praha 1924, 152 str., Ford, Henry (1924): *Můj život a dílo*. II. díl. Nakladatelství „SFINX“, Kr. Vinohrady 437, Praha 1924, 140 str., Ford, Henry (1924): *Můj život a dílo*. III. Díl. Nakladatelství „SFINX“, Kr. Vinohrady 437, Praha 1924, 130 str.

² Ford, Henry (1924): *Moje ideály*. Nakladatelství „SFINX“, Kr. Vinohrady 437, Praha 1924, 270 str.

³ Ford, Henry (1926). *Dnes a zítřka*. Sfinx, B. Janda, , Praha 1926, 386 str.

Fordová národohospodárske sústava

Fordov ekonomický systém stručne a výstižne popísal Jaromír Eminger (1891-1992) v článku Fordovy národohospodárske zásady. Jejich kritika. Možno je uplatňovať v našich poměrech?⁵, ktorý bol publikovaný v knihe Život a práca u Forda⁶ (1927).

Jaromír Eminger popisuje v uvedenom článku Fordovú národohospodársku sústavu a porovnáva ju s európskou národohospodárskou sústavou. Eminger uvádza, že podľa základnej filozofie európskej národohospodárskej sústavy, automobil si môže kúpiť iba bohatý človek. Robotník nemá ani peniaze, ani čas na jazdenie – musí pracovať aby zohnal na holé živobytie⁷.

Základom tejto sústavy je preto následovné uvažovanie: „Nebudem robiť lacné vozy, ktoré by mi nakoniec nikto ani nekúpil. Budem vyrábať drahé prepychové vozy, pretože kto si môže kúpiť automobil, má peňazí dosť. Môj zisk bude v percentách kupnej ceny väčší, než keby som predal niekoľko vozov lacných“⁸.

Eminger uvádza, že v tejto sústave zaobstará človek, ktorý sa volá kapitalista, prevádzkové prostriedky, najmä robotníkov za najnižšiu mzdu a snaží sa dosiahnuť najvyšší zisk predajom výrobkov konzumentovi, rozumie sa čo najdrahšie⁹. Eminger upozorňuje, že v tejto sústave zisk ide na útraty tak robotníka, tak aj konzumenta, teda spolublížnych, na útraty živého organizmu¹⁰.

Jaromír Eminger uvádza, že v národohospodárskej sústave, ktorú by sme mohli nazvať Fordovou, je uplatnený názor, že „obecenstvo“, „konzument“ nie sú abstrakty za vlasy z neba pritiažené, že je to malý človek, väčšinou robotník. Preto je nerozumné podlamovať jeho kúpnu silu nízkou mzdou, „najnižšou mzdou“ či existenčným minimom“ alebo ako sa to všetko v prvej sústave nazýva¹¹.

Zisky na úkor neživej hmoty

Jaromír Eminger ďalej uvádza, že Henry Ford na základe uvedeného presadzoval požiadavku resp. zásadu, že zisk sa má dosiahnuť nie na účet živého, na účet robotníkov – konzumentov, ale na účet neživej hmoty. To znamená úspornejšou konštrukciou, lepšími výrobnými procesmi, vylúčením strát a plýtvania v priemysle, využitím odpadkov, skrátka dokonalým použitím metód, ktoré nám poskytujú náuka o vedeckom riadení práce¹².

Význam mravného postulátu nadobúdať zisky na účet hmoty tkvie v samom koreni všetkých hodnôt, v prostej existencii organizmov na tejto zemi. Pretože organizmy žijú z hmoty. Zdá sa, že preto boli stvorené. Aj všetky hodnoty, z ktorých ľudstvo žije, povstali z tejto hmoty¹³. Tá je na tejto zemi preto

⁴ Ford, Henry (1930): Moje filosofie průmyslu. Ústřední dělnické knihkupectví a nakladatelství (Ant. Svěcený), Praha 1930, 112 str.

⁵ Eminger, Jaromír (1927): Fordovy národohospodárske zásady. Jejich kritika. Možno je uplatňovať v našich poměrech? In: Špaček, Stanislav (1927): Život a práce u Forda. Zápisky Československých inženýru z Ameriky. Americké obrázky II. Vydala s podporou ministerstva veřejných prací Jednota přátel Masarykovy akademie práce. V Praze 1927, 404 str., str. 368-392

⁶ Špaček, Stanislav (1927): Život a práce u Forda. Zápisky Československých inženýru z Ameriky. Americké obrázky II. Vydala s podporou ministerstva veřejných prací Jednota přátel Masarykovy akademie práce. V Praze 1927, 404 str.

⁷ Eminger, Jaromír (1927): Fordovy národohospodárske zásady. Jejich kritika. Možno je uplatňovať v našich poměrech? In: Špaček, Stanislav (1927): Život a práce u Forda. Zápisky Československých inženýru z Ameriky. Americké obrázky II. Vydala s podporou ministerstva veřejných prací Jednota přátel Masarykovy akademie práce. V Praze 1927, 404 str., str. 368-392

⁸ Tamtiež.

⁹ Tamtiež.

¹⁰ Tamtiež.

¹¹ Tamtiež.

¹² Tamtiež.

¹³ Tamtiež.

– pokiaľ z chabých poznatkov získaných našimi zmyslami môžeme súdiť – aby bola dobývaná, pretváraná, aby sa z nej tvorilo, aby z nej boli ľudia živí v pote tváre¹⁴.

Pojem práce je človeku vrozený. Kategorický imperatív tvoriť bol človeku daný do vienka prírodou a nemožno ho obísť. Avšak tvoriť z hmoty a na účet hmoty, nie na účet živého organizmu. Iba takýto zisk je mravný. Tvoríť hodnoty a zisky na účet iných organizmov je zjav parazitický. Tvoríť nie bojom proti druhu, ale kooperáciou s ním. Nie utláčaním slabého, ale podporením ho¹⁵.

Jaromír Eminger uvádza, že spôsob myslenia podľa prvej uvedenej národohospodárskej sústavy je typický európsky a spôsob myslenia podľa druhej národohospodárskej sústavy je typický Fordov¹⁶.

Tajomstvo vysokých miezd

Bertran Austin a W. F. Lloyd vo svojej knihe Tajomstvo vysokých miezd¹⁷ popisujú základné charakteristiky Fordovej národohospodárskej sústavy. Za jednu z hlavných charakteristík tejto sústavy považujú vysoké mzdy pri nízkych cenách.

Austin a Lloyd uvádzajú, že vysoké mzdy pri nízkych cenách znamenajú značný blahobyť¹⁸. Značnému domácemu trhu v Spojených štátoch je pripisovaný veľký význam. Domáci trh americký vzrastá zároveň s blahobytom, pretože vzrast pomeru miezd k cenám tovarov dodáva ľuďom väčšiu kúpnu silu. Značný domáci trh americký nie je príčinou blahobytu, ale je iba jeho vedľajším zjavom¹⁹.

Fordovu národohospodársku sústavu charakterizuje aj jeho chápanie kapitálu. Ford uvádza, že nie je najvyššou úlohou kapitálu, aby vyrábala ešte viac peňazí, ale aby zarábala peniaze, ktorých účelom je usilovnejšia práca v prospech zlepšenia života²⁰.

Záver

Symbolom amerického kapitalizmu je nepochybne Henry Ford. Dnes však málokto vie, že základom jeho úspechu bolo vytvorenie ekonomickej sústavy, ktorá sa na dnešný kapitalizmus v postkomunistických krajinách vrátane Slovenska podobá v máločom. Henry Ford dôsledne presadzoval zásadu dosahovania ziskov prostredníctvom inovácií a nie na úkor ľudí. Politikou vysokých miezd zasa podporoval vytváranie trhov prepojených s jeho ekonomicou sústavou, ktoré zároveň predstavovali najbližšie odbytisko jeho výrobkov.

V postkomunistických krajinách je presadzovaná politika čo najnižších miezd a lacnej pracovnej sily, ktorá zároveň ničí miestne a domáce trhy.

Fordova národohospodárska sústava, tak ako ju popisujú hore uvedení autori, môže nepochybne poslúžiť na zmenu chápania fungovania kapitalizmu aj na Slovensku. Rešpektovanie jeho zásady nedosahovania zisku na úkor živého, ale prostredníctvom inovácií, by nepochybne pomohlo skultivovať existujúci trhový systém, ktorý na Slovensku funguje presne opačne ako fungoval systém Henryho Forda.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Austin, Bertram, Lloyd, W. F. (1927): Tajemství vysokých mezd. Sfinx B. Janda, Praha, 1927, 104 str.

¹⁴ Tamtiež.

¹⁵ Tamtiež.

¹⁶ Tamtiež.

¹⁷ Austin, Bertram, Lloyd, W. F. (1927): Tajemství vysokých mezd. Sfinx B. Janda, Praha, 1927, 104 str.

¹⁸ Tamtiež.

¹⁹ Tamtiež.

²⁰ Ford, Henry (1924): Můj život a dílo. Nakladatelství „SFINX“, Kr. Vinohrady 437, Praha 1924, 152 str., Ford, Henry (1924): Můj život a dílo. II. díl. Nakladatelství „SFINX“, Kr. Vinohrady 437, Praha 1924, 140 str., Ford, Henry (1924): Můj život a dílo. III. Díl. Nakladatelství „SFINX“, Kr. Vinohrady 437, Praha 1924, 130 str.

- Eminger, Jaromír (1927): Fordovy národohospodárske zásady. Jejich kritika. Možno je uplatňovať v našich poměrech ? In: Špaček, Stanislav (1927): Život a práce u Forda. Zápisky Československých inženýru z Ameriky. Americké obrázky II. Vydala s podporou ministerstva veřejných prací Jednota přátel Masarykovy akademie práce. V Praze 1927, 404 str., str. 368-392
- Ford, Henry (1924): Můj život a dílo. Nakladatelství „SFINX“, Kr. Vinohrady 437, Praha 1924, 152 str.
- Ford, Henry (1924): Můj život a dílo. II. díl. Nakladatelství „SFINX“, Kr. Vinohrady 437, Praha 1924, 140 str.
- Ford, Henry (1924): Můj život a dílo. III. Díl. Nakladatelství „SFINX“, Kr. Vinohrady 437, Praha 1924, 130 str.
- Ford, Henry (1924): Moje ideály. Nakladatelství „SFINX“, Kr. Vinohrady 437, Praha 1924, 270 str.
- Ford, Henry (1926). Dnes a zítřa. Sfinx, B. Janda, , Praha 1926, 386 str.
- Ford, Henry (1930): Moje filosofie průmyslu. Ústřední dělnické knihkupectví a nakladatelství (Ant. Svěcený), Praha 1930, 112 str.
- Špaček, Stanislav (1927): Život a práce u Forda. Zápisky Československých inženýru z Ameriky. Americké obrázky II. Vydala s podporou ministerstva veřejných prací Jednota přátel Masarykovy akademie práce. V Praze 1927, 404 str.

ADRESA AUTORA**Ing. Ivan KLINEC**

Slovenská academia vied, Ekonomický ústav, Šancová 56, 81105 Bratislava, Slovenská republika

e-mail: ivan.klinec@gmail.com

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU*Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.***REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS***Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.*